

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 273/2020-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátkou Mgr. Andreou Rusnákovou, Heydukova 16, Bratislava, ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 141/2017, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 141/2017 p o r u š e n é b o l o .
2. Okresnému súdu Bratislava IV p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 141/2017 konal bez zbytočných prietahov.
3. [REDACTED] p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 500 € (slovom päťsto eur), ktoré je jej Okresný súd Bratislava IV p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava IV je povinný nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 450,29 € (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťdeväť centov) na účet jej právnej zástupkyne Mgr. Andrey Rusnákovej, Heydukova 16, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej sťažnosti a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. marca 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou Mgr. Andreou Rusnákovou, Heydukova 16, Bratislava, ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 141/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou napadnutého konania vedeného okresným súdom v procesnom postavení navrhovateľky, ktorá sa návrhom doručeným okresnému súdu 8. júna 2017 domáha zmeny úpravy rodičovských práv a povinností k maloletému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“) z dôvodu, že striedavá osobná starostlivosť rodičov realizovaná na podklade rozsudku okresného súdu sp. zn. 13 P 326/2015 z 11. mája 2016 sa od 10. februára 2017 nerealizuje, ako aj z dôvodu, že striedavá osobná starostlivosť rodičov sa s prihliadnutím na diagnostikovanie autizmu hraničiaceho s Aspergerovým syndrómom u maloletého neosvedčila. Sťažovateľka navrhuje, aby maloletý bol zverený do jej výlučnej starostlivosti a aby otcovi maloletého bola uložená povinnosť prispievať na jeho výživu sumou 300 €

mesačne. Zároveň navrhla upraviť styk otca s maloletým tak, že otec je oprávnený stretávať sa s maloletým každú prvú sobotu v kalendárnom mesiaci od 15.00 h do 17.00 h mimo bydliska otca vždy za prítomnosti sťažovateľky. Sťažovateľka návrhom požaduje určiť, že je oprávnená zastupovať maloletého a spravovať jeho majetok.

3. Sťažovateľka poukazuje predovšetkým na neprimeranú celkovú dĺžku napadnutého konania, ktorá predstavuje od podania návrhu takmer 2 roky a 9 mesiacov. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že agenda starostlivosti súdu o maloletých si vyžaduje osobitnú pozornosť efektívnym a rýchlym postupom. Okresný súd pritom vo veci samej nerozhodol ani raz.

4. V konkrétnostiach zdôrazňuje, že k vzniku zbytočných prietáhov došlo jednak nečinnosťou okresného súdu, ako aj neefektívnym postupom tohto súdu. Nečinnosť okresného súdu sťažovateľka identifikuje od 8. júna 2017 do 19. februára 2018 (v trvaní 8 mesiacov). Ako neefektívny hodnotí sťažovateľka postup okresného súdu súvisiaci s nariadením znaleckého dokazovania, keďže pred samotným rozhodnutím o ustanovení znalca okresný súd nemal dostatočne zistený skutkový stav a dokonca nevypočul účastníkov konania a kolízny opatrovník ani neuviedol svoje stanovisko, keďže neuskutočnil ani šetrenie týkajúce sa pomerov maloletého.

5. Sťažovateľka nesúhlasí ani s odpoveďou predsedníčky okresného súdu v reakcii na jej sťažnosť na postup súdu podľa príslušných ustanovení zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorej k nariadeniu znaleckého dokazovania došlo vyhodnotením všetkých relevantných okolností daných aj vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 25 P 140/2017 (rozhodovanie vo veci nezhody rodičov maloletého týkajúcej sa integrácie maloletého vo vzdelávacom procese na základnej škole a pridelenia asistenta učiteľa pre maloletého). V tomto kontexte uvádza, že aj napriek tomu, že obe konania sa týkajú totožných účastníkov konania, *„nie je možné hovoriť v tomto prípade o hospodárnosti konaní súdu, ale o svojvôli súdu a neefektívnom postupe súdu v oboch konaniach... Ak sa súd vo veci 25P/140/2017 (nezhody rodičov) rozhodol, že je potrebné ustanoviť*

znalca, ktorému rozhodnutiu predchádzalo pojednávanie a aj riadne zisťovanie skutkového stavu, a ktorému rozhodnutiu predchádzalo pojednávanie a aj riadne zisťovanie skutkového stavu, a chcel konať hospodárne mal nariadiť znalecké dokazovanie v tej veci alebo ak chcel znalecké dokazovanie spojiť s konaním vo veci 25P/141/2017, mal najprv riadne konať aj vo veci 25P/141/2017, t. j. zistiť skutkový stav, stanoviská rodičov, kolízneho opatrovníka, príp. mal. ■■■■■ a... vyvodit', či aj v tejto veci 25P/141/2017 je potrebné nariadiť znalecké dokazovanie a v akom rozsahu.“.

6. Okrem uvedeného pripojenie zápisnice z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 25 P 140/2017 12. februára 2018, je podľa sťažovateľky právne irelevantné, keďže okresný súd v predmetnej veci nezisťoval skutkový stav týkajúci sa zverenia maloletého do starostlivosti matky alebo skutkový stav týkajúci sa výživného či úpravy styku. Z uvedeného dôvodu sťažovateľka nepovažuje postup okresného súdu za zákonný, sústredený či efektívny.

7. K vzniku zbytočných prietáhov v napadnutom konaní došlo podľa sťažovateľky aj v súvislosti s nariadeným znaleckým dokazovaním (od marca 2018 do februára 2019). Okrem toho nesprávnym bol podľa sťažovateľky postup okresného súdu, ktorým tento nereagoval na jej námietky proti nariadenému znaleckému dokazovaniu z 10. apríla 2018 ani na jej žiadosť, aby jej okresný súd umožnil súdnemu znalcovi položiť otázky. Podľa sťažovateľky tak otázky *„boli jednostranne formulované len súdom, čím bolo znemožnené právo matky na účinnú procesnú obranu.“.*

8. Sťažovateľka dôvodí aj tým, že na predĺženie lehoty na vypracovanie znaleckého posudku nebol daný dôvod, keďže *„nešlo o časovo náročný úkon“.* Ani zo súdneho spisu nevyplývajú dôvody, prečo došlo k predĺženiu lehoty na vypracovanie znaleckého posudku. Podľa sťažovateľky *„znalkyňa ambulantne vyšetrovala otca, matku a dieťa a to prvý krát všetkých spolu predvolala na deň 8.10.2018, kedy tam boli najviac 1,5 hodiny. Ďalšie ambulantné vyšetrenie dieťaťa a matky bolo dňa 3.12.2018... a ešte jedno ambulantné vyšetrenie otca dňa 8.1.2019.“.*

9. K ďalším zbytočným priet'ahom podľa s'ťažovateľky došlo od 8. februára 2019 do 18. novembra 2019 (9 mesiacov). Ďalej tvrdí, že po vypracovaní a predložení znaleckého posudku nič nebránilo okresnému súdu nariadiť pojednávanie. Na uvedenom nemení nič ani skutočnosť, že s'ťažovateľka sa k znaleckému posudku nevyjadrila. Za neprimeranú považuje aj lehotu v trvaní viac ako 4 mesiacov medzi nariadením pojednávania a jeho uskutočnením (od 1. júla 2019 do 18. novembra 2019).

10. Po právnej ani skutkovej stránke prejednávanej veci s'ťažovateľka nepovažuje napadnuté konanie vedené okresným súdom za zložité. Podľa jej názoru svojím správaním neprispela k predĺženiu napadnutého konania, pričom procesné úkony, ktoré urobila, *„realizovala so zámerom zabezpečiť svoje právo na spravodlivý súdny proces... úkony... žiadnym spôsobom nemarila a nezasahovala do plynulosti a rýchlosti predmetného konania.“*.

11. Na podklade uvedených skutočností s'ťažovateľka petitom (návrhom na rozhodnutie vo veci ústavnej s'ťažnosti) navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ústavnej s'ťažnosti na ďalšie konanie o nej rozhodol nálezom tak, že vysloví porušenie základného práva s'ťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní a s'ťažovateľke prizná primerané finančné zadosťučinenie v sume 3 000 €, ako aj náhradu trov konania v sume 450,29 €.

12. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia s'ťažovateľka odôvodňuje *„rozsahom ňou prežitých útrap, pocitom nedôvery v spravodlivosť a jej sústavnej snahe domôcť sa svojich práv, s prihliadnutím na celkovú neprimeranú dĺžku konania.“*.

II.

Procesný postup ústavného súdu, vyjadrenie okresného súdu k ústavnej s'ťažnosti, replika s'ťažovateľky a úkony okresného súdu v napadnutom konaní

13. Uznesením ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 273/2020 zo 17. júna 2020 bola ústavná s'ťažnosť prijatá v celom rozsahu na ďalšie konanie.

14. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie sa na výzvu ústavného súdu k ústavnej sťažnosti vyjadрила prípisom sp. zn. 1 SprV 88/2020 z 2. júla 2020 predsedníčka okresného súdu, ktorá ústavnému súdu zároveň oznámila, že vo veci ústavnej sťažnosti súhlasí s upustením od ústneho pojednávania.

15. Po uvedení chronologického zoznamu procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní v relevantnej časti vyjadrenia predsedníčka okresného súdu zdôraznila plynulosť procesného postupu okresného súdu. V konkrétnostiach konštatovala, že komplexným vyhodnotením všetkých skutočností, ktoré mal okresný súd o rodine k dispozícii aj z ďalších konaní prebiehajúcich na okresnom súde medzi tými istými účastníkmi (predovšetkým konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 25 P 140/2017), okresný súd dospel k jednoznačnému záveru o potrebe nariadenia znaleckého dokazovania. Z dôvodu hospodárnosti a rýchlosti konania boli v uznesení o nariadení znaleckého dokazovania zahrnuté všetky otázky, ktoré sú predmetom dokazovania nielen v napadnutom konaní, ale aj v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 25 P 140/2017. Spôsob nariadenia znaleckého dokazovania považuje okresný súd za efektívny, keďže *„rodinná situácia je vysoko problematická, vzťahy medzi rodičmi sú napäté a ich nezhody vplývajú negatívne na priaznivý vývoj maloletého.“*

16. Predsedníčka okresného súdu ďalej konštatovala, že po oboznámení sa s rodinnou situáciou na už vykonanom pojednávaní s rovnakými účastníkmi okresný súd dospel k záveru, že vykonanie ďalšieho pojednávania bez vyčkania na výsledky znaleckého dokazovania by bolo v rozpore so zásadou hospodárnosti konania, keďže znalecké dokazovanie okresný súd považuje za kľúčový dôkaz, bez ktorého meritórne rozhodnutie nie je možné vyniesť. Poukázala aj na tú skutočnosť, že výživa maloletého je zabezpečená neodkladným opatrením vydaným 12. júna 2017, pričom určené výživné pokrýva oprávnené nevyhnutné výdavky maloletého.

17. K správaniu matky maloletého (sťažovateľky) predsedníčka okresného súdu na podklade skutočností uvádzaných kolíznym opatrovníkom na pojednávaní, ktoré sa

uskutočnilo 6. marca 2020, konštatovala, že sťažovateľka zamedzila svojim správaním vykonanie opätovného pohovoru s maloletým, keď oznámila, že *„maloletý nemá chuť, neskôr, že... zavolá jej právna zástupkyňa, ktorá nezavolala a napokon, že maloletý odchádza mimo Slovenska a už má cestovnú horúčku a je už pripravený na odchod.“*

18. Predsedníčka okresného súdu sa nestotožnila s vyjadrením sťažovateľky o tom, že predmetom rozhodovania v napadnutom konaní je jednoduchá vec. Predsedníčka okresného súdu uvádza, že nejde o vec jednoduchú, *„a to z dôvodu ďalších siedmich súčasne prebiehajúcich konaní s tými istými účastníkmi, ktorú sú fakticky previazané a skutkovo súvisiace, a preto sa súd musí priebežne oboznamovať aj s príslušnými spisovými materiálmi.“*

19. Predsedníčka okresného súdu namietla argumentáciu sťažovateľky a zdôraznila, že v období od 8. júna 2017 do 19. februára 2018 okresný súd nebol nečinný, keďže vykonanie pojednávania nie je jediným relevantným procesným úkonom. K námietke nesprávneho postupu okresného súdu pred nariadením znaleckého dokazovania predsedníčka okresného súdu uvádza, že *„v rámci mimosporového konania je vykonávanie dôkazov plne na úvahe súdu tak, aby zistil skutočný stav veci, pričom nesúhlas matky s vykonaním toho-ktorého dôkazu, resp. s tým, kedy bol tento vykonaný, nemá oporu v Civilnom mimosporovom poriadku. Pokiaľ súd z vlastnej činnosti zistil v inom konaní (na pojednávaní), že rodinná situácia je vysoko problematická... toto nemohol ignorovať a po oboznámení sa s postojmi a názormi rodičov súd dospel k záveru, že vykonanie ďalšieho pojednávania (aj keď formálne v inej veci) bez vyčkania na výsledky znaleckého dokazovania by bolo práve v rozpore so zásadou hospodárnosti konania.“*

20. K námietke sťažovateľky o porušení jej práva na účinnú procesnú obranu tým, že k ustanoveniu súdneho znalca došlo pred prvým pojednávaním a bez vyžiadania otázok pre znalca od účastníkov konania, predsedníčka okresného súdu konštatovala, že v súlade s príslušnými ustanoveniami Civilného mimosporového poriadku [ďalej aj „CMP“ (§ 34)] sa ustanovenia Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) o prostriedkoch procesnej obrany neaplikujú. Okrem uvedeného k formulácii položených otázok v rámci znaleckého

dokazovania okresný súd pristúpil podľa vlastného uváženia na účely riadneho zistenia skutočného stavu veci a následného správneho rozhodnutia v merite. Okrem toho podľa predsedníčky okresného súdu žiadna právna norma nestanovuje povinnosť všeobecného súdu „žiadať otázky pre znalca od účastníkov konania.“

21. Podľa predsedníčky okresného súdu aj v období od 12. marca 2018 do 8. februára 2019 okresný súd riadne konal. Okrem uvedeného k tvrdeniam sťažovateľky o tom, že zo súdneho spisu nevyplýva dôvod predĺženia lehoty na vypracovanie znaleckého posudku, zdôrazňuje, že priamo zo súdneho spisu jasne vyplývajú dôvody na predĺženie lehoty na strane súdneho znalca (spis bol doručený súdnemu znalcovi až 3 mesiace po jeho ustanovení, čo zmenilo pracovnú situáciu súdneho znalca a spôsobilo jeho pracovnú vyťaženosť). Okrem už spomenutého sa súdnemu znalcovi nepodarilo stretnúť sa s otcom maloletého, čo rovnako prispelo k predĺženiu lehoty na vypracovanie znaleckého posudku.

22. Rovnako nečinnosťou sa podľa názoru okresného súdu nevyznačuje ani obdobie od 8. februára 2019 do 18. novembra 2019. Za absurdné považuje predsedníčka okresného súdu tvrdenie sťažovateľky, podľa ktorého okresný súd mohol hneď po vypracovaní znaleckého posudku nariadiť termín pojednávania. V tejto súvislosti konštatuje, že v ústavnej sťažnosti sťažovateľka dookola namieta, že okresný súd nevyčkal na vyjadrenia a stanoviská k znaleckému posudzovaniu, pričom v tomto prípade považuje čakanie na vyjadrenia k znaleckému posudku za prietáhy v napadnutom konaní.

23. S prihliadnutím na charakter konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých je podľa predsedníčky okresného súdu povinnosťou vo veci zistiť skutočný stav a na zistenie skutočného stavu veci vykonať všetky potrebné dôkazy, aj keď ich účastníci konania nenavrhlí. Aj činnosť súdu v iných konaniach teda môže priniesť poznania rozhodné pre rozhodnutie v napadnutom konaní. Aj keď znalecké dokazovanie predsedníčka okresného súdu nepovažuje za štandardné, je plne zodpovedajúce zákonnému ustanoveniu čl. 7 CMP, podľa ktorého v záujme hospodárnosti konania a ochrany práv a právom chránených záujmov účastníkov konania môže súd upustiť od vykonania určitých úkonov alebo prispôbiť ich realizáciu tak, aby dosiahol spravodlivé rozhodnutie vo veci.

24. Predsedníčka okresného súdu ďalej poukázala na rozpornosť v sume požadovaného finančného zadost'učinenia (rôzne sumy požadované s'ťažovateľkou v texte ústavnej s'ťažnosti a v samotnom návrhu na rozhodnutie), pričom zastáva názor, že s'ťažovateľka nijakým spôsobom nepreukázala, že by jej bola priamym následkom spôsobená akákoľvek ujma. Z uvedených dôvodov s prihliadnutím na zistený stav konania považuje predsedníčka okresného súdu priznanie žiadanej sumy primeraného finančného zadost'učinenia v sume 5 000 €, resp. v sume 3 000 € za neprimerané.

25. V závere predsedníčka okresného súdu zdôraznila, že poručenská agenda je náročným odvetvím, pričom predmetné súdne konanie môže byť enormne stresujúce a predstavovať záťaž na psychiku jednotlivca. Zákonná sudkyňa konajúca vo veci podľa názoru predsedníčky okresného súdu dokázala svoju schopnosť konať riadne a správne, a to primárne v záujme maloletých, ako to bolo aj v tomto prípade.

26. Vyjadrenie predsedníčky okresného súdu ústavný súd zaslal na prípadné zaujatie stanoviska s'ťažovateľke, ktorá v reakcii v prípise doručenom ústavnému súdu 18. júla 2020 zdôraznila, že naďalej trvá na ústavnej s'ťažnosti a žiada ústavný súd, aby jej v celom rozsahu vyhovel. S'ťažovateľka zároveň ústavnému súdu oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

27. S'ťažovateľka ďalej v podstatnom poukázala k tvrdeniam predsedníčky okresného súdu obsiahnutým v bodoch 15 a 16 tohto nálezu, že okresný súd nebol v čase nariadenia znaleckého dokazovania oboznámený s rodinnou situáciou, keďže okresnému súdu nebolo známe stanovisko otca, či už v písomnej, alebo ústnej forme, k úprave rodičovských práv. Okrem toho výsluch účastníkov, ktorý sa uskutočnil 12. februára 2018 v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 25 P 140/2017, mohol prispieť k zisteniu skutočností týkajúcich sa rodinnej situácie, avšak na uvedenom pojednávaní sa účastníci konania nevyjadrovali k úprave práv a povinností k maloletému a okresný súd účastníkov konania ani nevypočúval otázkami týkajúcimi sa úpravy rodičovských práv a povinností.

28. Za neprijateľné považuje sťažovateľka aj tvrdenie predsedníčky okresného súdu o tom, že v období od júna 2017 až do februára 2018 nedošlo k vzniku zbytočných priesťahov. Poukazuje pritom na rutinné úkony okresného súdu vykonané v období 8 mesiacov, ktoré odôvodňujú existenciu zbytočných priesťahov (vylúčenie časti návrhu na samostatné konanie, ustanovenie kolízneho opatrovníka a určenie termínu pojednávania).

29. Okresný súd podľa sťažovateľky pojednával až jedenásť mesiacov po vypracovaní znaleckého posudku (v novembri 2019). Argumentáciu uvedenú v bode 20 tohto nálezu považuje sťažovateľka za vymykajúcu sa nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca „*zaručených procesných práv účastníkov konania*“. Poukazuje pritom na znenie čl. 6 CMP, podľa ktorého súd postupuje v súčinnosti s účastníkmi konania tak, aby zistil skutočný stav veci. Súd pritom podľa sťažovateľky nemôže, obzvlášť v poručenskom konaní, účastníkovi konania znemožniť a uprieť právo prispieť k dostatočnému zisteniu skutkového stavu, ktorý možno dosiahnuť aj náležitým položením otázok súdom ustanovenému znalcovi.

30. K tvrdeniam uvádzaným v bode 16 tohto nálezu sťažovateľka uvádza, že neodkladným opatrením bolo maloletému priznané výživné v sume 100 €, ktoré mesačné výdavky maloletého nepokryje. Keďže je vydané neodkladné opatrenie, sťažovateľka nemôže podať návrh na vydanie neodkladného opatrenia, prípadne v tejto súvislosti žiadať o zvýšenie výživného.

31. K tvrdeniam obsiahnutým v bode 17 tohto nálezu sťažovateľka zdôrazňuje, že zo zvukového záznamu z pojednávania vyplýva, že tieto tvrdenia nie sú pravdivé. Ani skutočnosť existencie ďalších siedmich súčasne prebiehajúcich konaní medzi tými istými účastníkmi konania nemá podľa názoru sťažovateľky vplyv na dĺžku napadnutého konania. Išlo o konania vo veciach neodkladných opatrení, ktoré boli právoplatne skončené, pričom v uvedených konaniach neboli nariaďované pojednávania. Z uvedeného dôvodu tieto skutočnosti nemohli zapríčiniť priesťahy v napadnutom konaní. Sťažovateľka považuje rozhodovanie vo veci úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému

za bežnú súčasť agendy všeobecných súdov, ktoré nemožno hodnotiť po stránke právnej ako zložité.

32. K samotnému znaleckému dokazovaniu sťažovateľka namieta, že tak, ako to uvádza vo svojom vyjadrení predsedníčka okresného súdu, spis bol súdnemu znalcovi doručený s oneskorením 3 mesiacov. Súdny znalec pritom prvýkrát účastníkov konania vyšetril až v októbri 2018, pričom sťažovateľku a maloletého opätovne v decembri 2018 a otca maloletého v januári 2019. K vzniku zbytočných prietáhov v súvislosti so znaleckým dokazovaním došlo nielen zo strany súdneho znalca, ale aj okresného súdu.

33. Skutočnosti, podľa ktorých sťažovateľka požiadala o predĺženie lehoty na vyjadrenie sa k vypracovanému znaleckému posudku a napokon sa k znaleckému posudku nevyjadrila, podľa jej názoru nespôsobili zbytočné prietahy. Okresný súd totiž podľa sťažovateľky nemusel čakať na sťažovateľku, ale mohol vykonať aj iné procesné úkony. Ak by sa obdobie od 8. marca 2019 do 22. marca 2019 vyhodnotilo ako prietahy na strane sťažovateľky, ide len o dva týždne, pričom napadnuté konanie trvá od júna 2017 a bude minimálne trvať do októbra 2020, keď je nariadené pojednávanie. Súdny spor tak bude trvať už viac ako 3 roky. Sťažovateľka opätovne uviedla skutočnosti už tvrdené v ústavnej sťažnosti (bod 6 tohto nálezu).

34. Napokon uvedenie rôznych súm požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia považuje sťažovateľka za zrejmu opisnú chybu. Poukazuje pritom na skutočnosť, že žiada v súlade s návrhom na rozhodnutie vo veci ústavnej sťažnosti priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 3 000 €.

35. Na podklade oznámenia predsedníčky okresného súdu (bod 14 tohto nálezu) a sťažovateľky (bod 26 tohto nálezu) ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) so súhlasom účastníkov konania upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže dospel k záveru, že od prípadného pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

36. Zo spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie vedené okresným súdom, ktorý si ústavný súd zapožičal, a z ďalších zistení ústavného súdu vyplývajú tieto skutočnosti:

Dňa 8. júna 2017 sťažovateľka podala návrh na zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností určených rozsudkom okresného súdu sp. zn. 13 P 326/2015 z 11. mája 2016 a návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 366 a § 367 CMP (veci bola pridelená sp. zn. 13 P 137/2017), ako aj návrh týkajúci sa rozhodnutia súdu o nezhode rodičov pri výkone rodičovských práv (vec vedená pod sp. zn. 25 P 140/2017).

Uznesením okresného súdu sp. zn. 13 P 137/2017 z 9. júna 2017 bol návrh sťažovateľky na zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému vylúčený na samostatné konanie ďalej vedené pod sp. zn. 25 P 141/2017. Dňa 14. júna 2017 bol maloletému ustanovený kolízny opatrovník.

Dňa 11. decembra 2017 bolo nariadené pojednávanie na 19. február 2018. Zároveň bola sťažovateľka vyzvaná na predloženie potvrdení o majetkových pomeroch a príjme a zdravotnom stave maloletého a otec maloletého vyzvaný na predloženie potvrdení o príjme a majetkových pomeroch a vyjadrenia k návrhu; doručovanie návrhu sťažovateľky otcovi maloletého a kolíznemu opatrovníkovi.

Právna zástupkyňa sťažovateľky požiadala 15. februára 2018 o odročenie pojednávania z dôvodu práceneschopnosti (doložené potvrdenie o práceneschopnosti a nesúhlas sťažovateľky s pojednávaním v neprítomnosti právnej zástupkyne a nesúhlas so substitúciou); okresný súd so zrušením nariadeného pojednávania a jeho odročením vyslovil súhlas.

Dňa 21. februára 2018 bol súdnej kancelárii vydaný pokyn na založenie zápisnice z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 12. februára 2018 vo veci sp. zn. 25 P 140/2017.

Uznesením okresného súdu č. k. 25 P 141/2017-140 z 12. marca 2018 bolo nariadené znalecké dokazovanie na zistenie psychického stavu maloletého a vzťahu maloletého k rodičom a zistenie miery schopností výchovne vplývať na maloletého zo strany rodičov; lehota na vypracovanie znaleckého posudku bola stanovená na 60 dní od prevzatia spisu.

Sťažovateľka podala 12. apríla 2018 námietky proti nariadenému znaleckému dokazovaniu.

Dňa 13. apríla 2018 sťažovateľka požiadala o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov na celé konanie, na podklade čoho okresný súd 10. mája 2018 uznesením č. k. 25 P 141/2017-211 sťažovateľke nepriznal oslobodenie od platenia súdnych poplatkov.

Súdny spis bol okresným súdom predložený na vypracovanie znaleckého posudku súdnemu znalcovi 13. júna 2018.

Sťažovateľka podala 18. júna 2018 okresnému súdu námietky z dôvodu neumožnenia participovať na formulovaní otázok uložených súdnemu znalcovi.

Súdny znalec okresnému súdu 31. júla 2018 oznámil skutočnosti, pre ktoré nebolo možné dodržať stanovený termín na vypracovanie znaleckého posudku (čerpanie dovolenky), na podklade čoho okresný súd predĺžil lehotu na vypracovanie znaleckého posudku do 25. októbra 2018.

Dňa 8. novembra 2018 súdny znalec oznámil skutočnosti, ktoré bránili v riadnom vyšetrení rodičov maloletého (nutnosť ich opätovného predvolania na znalecké vyšetrenie).

Okresný súd vyzval 11. decembra 2018 súdneho znalca na predloženie znaleckého posudku. Na výzvu reagoval súdny znalec 21. decembra 2018 žiadosťou o predĺženie lehoty z dôvodu práceneschopnosti, ako aj z dôvodu neuskutočnenia stretnutia s otcom maloletého.

Na podklade uvedených skutočností okresný súd predĺžil lehotu na vypracovanie znaleckého posudku do 31. januára 2019.

Znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 31. januára 2019 a následne 8. februára 2019 doručovaný sťažovateľke, otcovi maloletého a kolíznemu opatrovníkovi na vyjadrenie.

Dňa 22. februára 2019 sa k znaleckému posudku vyjadril otec maloletého a 20. februára 2019 kolízny opatrovník.

Sťažovateľka požiadala 8. marca 2019 o predĺženie lehoty na podanie vyjadrenia k znaleckému posudku do 22. marca 2019. Z úradného záznamu z 26. apríla 2019 vyplýva, že sťažovateľka k dátumu 26. apríl 2019 stanovisko k znaleckému posudku nedoručila.

Dňa 17. apríla 2019 bol v konaní vedenom pod sp. zn. 13 P 47/2019 vykonaný pohovor s maloletým v prítomnosti zákonnej sudkyne a kolízneho opatrovníka, pričom záznam z pohovoru bol založený aj do spisu sp. zn. 25 P 141/2017.

Uznesením okresného súdu č. k. 25 P 141/2017-282 z 26. apríla 2019 bola súdnemu znalcovi priznaná odmena za vypracovanie znaleckého posudku. Proti citovanému

uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka 15. mája 2019 sťažnosť, ktorá bola následne 20. mája 2019 doručovaná na vyjadrenie otcovi maloletého, kolíznemu opatrovníkovi a súdnemu znalcovi.

Dňa 1. júla 2019 bol nariadený termín pojednávania na 18. november 2019.

Uznesením okresného súdu č. k. 25 P 141/2017-304 z 27. júna 2019 bola sťažnosť sťažovateľky proti uzneseniu okresného súdu č. k. 25 P 141/2017-282 z 26. apríla 2019 zamietnutá.

Otec maloletého doručil okresnému súdu vyžiadané doklady 18. novembra 2019. Sťažovateľka doručila okresnému súdu vyžiadané podklady špecifikácie príjmov a výdavkov 14. novembra 2019.

Pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 18. novembra 2019, bolo odročené na 17. január 2020.

Dňa 17. januára 2020 sa uskutočnilo pojednávanie (bez účasti súdneho znalca, u ktorého bolo predvolanie riadne vykázané), ktoré bolo odročené na 28. február 2020 na opätovné predvolanie súdneho znalca pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty. Zároveň boli otcovi maloletého a sťažovateľke uložené povinnosti dokladovať svoje aktuálne príjmy. Súdny znalec ospravedlnil svoju neprítomnosť na pojednávaní nariadenom na 17. január 2020 z dôvodu náhleho zhoršenia zdravotného stavu.

Dňa 6. februára 2020 bola vykonaná zmena termínu pojednávania nariadeného na 28. február 2020 z dôvodu neprítomnosti zákonnej sudkyne na 6. marec 2020.

Dňa 4. februára 2020 súdny znalec vyúčtoval odmenu za účasť na pojednávaní, o ktorej okresný súd rozhodol uznesením č. k. 25 P 141/2017-405 zo 4. marca 2020.

Sťažovateľka sa 5. marca 2020 vyjadrila k dokladom predloženým otcom maloletého.

Dňa 6. marca 2020 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na 13. máj 2020. Zároveň bola súdnemu znalcovi priznaná odmena za účasť na pojednávaní.

Pojednávanie nariadené na 13. máj 2020 sa neuskutočnilo z dôvodov opatrení prijatých na zabránenie šírenia vírusu.

Dňa 2. júna 2020 bolo na 21. október 2020 nariadené pojednávanie. Zároveň boli sťažovateľka a otec maloletého vyzvaní na doloženie aktuálnych príjmov a rozpis výdavkov na maloletého.

III.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

37. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

38. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

39. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon o ústavnom súde.

40. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

IV.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a posúdenie vecí ústavným súdom

41. Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

42. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, keďže v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04). Z uvedeného dôvodu ďalej odkazuje aj na relevantnú judikatúru ESĽP k uvedenému právu v časti záruk týkajúcich sa prejednaní záležitosti v primeranej lehote.

43. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

44. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 CSP a v čl. 12 CMP, podľa ktorých súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu (podľa Civilného sporového poriadku), resp. účastníkov konania (podľa Civilného mimosporového poriadku) a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

45. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona (civilné mimosporové konania) sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez prietáhov je vyjadrená napr. aj v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase

prejednaná a rozhodnutá, ďalej v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní, ale aj v § 34 CMP, ktorým je vylúčená aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku o koncentrácii konania (vrátane sudcovskej koncentrácie konania).

46. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú

- právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje,
- správanie subjektu (účastníka konania) a
- postup samotného súdu.

IV.A Právna a faktická zložitost' veci

47. Predmetom rozhodovania okresného súdu je zmena úpravy výkonu rodičovských práv a povinností určených rozsudkom okresného súdu sp. zn. 13 P 326/2015 z 11. mája 2016 – návrh s'ťažovateľky na zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti, ktorá je vo všeobecnosti vecou starostlivosti súdu o maloletých.

48. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že rozhodovanie o úprave právnych pomerov k maloletým deťom nemožno považovať za vec právne zložitú, keďže prameňom práva pre rozhodnutie v danej veci je predovšetkým zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je bežne v súdnej praxi aplikovaný.

49. Z hľadiska skutkovej zložitosti tejto veci možno konštatovať, že toto konanie s ohľadom na jeho konkrétne okolnosti patrí medzi skutkovo zložitejšie, pretože ide o prípad, v ktorom je zo strany s'ťažovateľky ako navrhovateľky v základom súdnom konaní požadovaná zmena zo striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov o maloletého na výlučnú starostlivost' s'ťažovateľky o maloletého. Návrh s'ťažovateľky bol podaný z dôvodu, že striedavá osobná starostlivost' o maloletého sa už od 10. februára 2017

neuskutočňuje, ako aj z dôvodu, že sa nejaví ako vhodná pre maloletého, ktorému bol diagnostikovaný vysokofunkčný autizmus hraničiaci s Aspergerovým syndrómom (k tomu pozri bod 2 tohto nálezu). Naproti tomu otec maloletého s návrhom sťažovateľky nesúhlasí a trvá na tom, aby sa realizovala striedavá osobná starostlivosť (zápisnica z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 18. novembra 2019). Osobitne v takýchto prípadoch existencie rozdielnych názorových postojov rodičov maloletých detí nadobúda dôležitosť transparentné, stabilné a jasné usporiadanie právnych pomerov k deťom, ktoré je z hľadiska budovania citových väzieb medzi deťmi a rodičmi predpokladom pre vývoj normálnych prirodzených vzťahov, ale i predpokladom pre zdravý vývoj samotného dieťaťa. Skutkovú náročnosť odôvodňuje aj znalecké dokazovanie vykonané prioritne na zistenie vhodnosti zvolenej formy úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému z dôvodu jeho diagnostikovania vysokofunkčným autizmom.

50. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha prerokúvanej veci. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na judikatúru ESLP, v súlade s ktorou ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (k tomu pozri rozsudok ESLP vo veci H. proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 9580/81, rozsudok z 8. 7. 1987, § 85). V rámci tejto požiadavky sa potom podstatne mení aj pohľad na posúdenie prietahov v predmetnej veci vo vzťahu k právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručenému čl. 48 ods. 2 ústavy, účelom ktorého je, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli čomu prebieha súdne konanie (m. m. II. ÚS 66/02, II. ÚS 80/2010).

51. Vzhľadom na uvedené ústavný súd aj v tomto prípade osobitne pri svojom rozhodovaní zohľadnil predmet a účel tohto konania, ako aj povahu a rozsah ujmy, ktorá na vzájomných vzťahoch medzi rodičmi a deťmi vzniká v dôsledku zbytočných prietahov v konaní o úprave právnych pomerov k maloletým deťom.

IV.B Správanie účastníka konania

52. Pri preskúvaní kritéria správania sťažovateľky ako účastníčky napadnutého konania v procesnom postavení navrhovateľky ústavný súd zistil skutočnosti odôvodňujúce záver, že k predĺženiu napadnutého konania prispela čiastočne aj samotná sťažovateľka svojím správaním. V konkrétnostiach ústavný súd poukazuje na odročenie pojednávania nariadeného na 19. február 2018 z dôvodov na strane právnej zástupkyne sťažovateľky, ako aj na zamedzenie možnosti kolíznemu opatrovníkovi vykonať výsluch s maloletým [zo zápisnice z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 6. marca 2020, vyplýva, že pohovor s maloletým nebol vykonaný pre zamedzenie prístupu k maloletému z dôvodov na strane matky (k tomu pozri aj argumentáciu predsedníčky okresného súdu obsiahnutú v bode 17 tohto nálezu)]. Už len pre úplnosť v tejto súvislosti ústavný súd podotýka, že sťažovateľka síce vo svojom vyjadrení (bod 31 tohto nálezu) konštatuje nepravdivosť tvrdení vyplývajúcich zo zápisnice z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 6. marca 2020, avšak k preukázaniu spochybnených tvrdení žiadne konkrétne skutočnosti (okrem všeobecného odkazu na zvukový záznam z pojednávania) ústavnému súdu neprezentuje. Aj z uvedeného dôvodu je preto jej argumentácia bez konkrétneho materiálneho obsahu spôsobilého preukázať opak (toho, čo je zachytené v zápisnici) v konečnom dôsledku právne irelevantná.

53. Na ťarchu sťažovateľky ústavný súd pripočítal aj jej laxný prístup k výzve okresného súdu na vyjadrenie sa k znaleckému posudku. Vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom v príslušnom konaní je predovšetkým právom, ale aj povinnosťou subjektu v sporovom konaní, ako aj v mimosporovom konaní. Realizuje sa tým zásada kontradiktórnosti a s ňou súvisiaca „rovnosť zbraní“ zaisťujúca, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“. Zatiaľ čo v prípade sporového konania je nevyužitím práva vyjadriť sa k vykonanému dôkazu v hre „iba“ strata sporu, v prípade mimosporového konania o úprave práv a povinností k deťom je v hre „najlepší záujem dieťaťa“, ktorý je zároveň prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní v danej veci. Na podklade uvedeného je preto práve v mimosporovom konaní využitie procesných práv a zároveň povinností účastníka konania

o to naliehavejšie. Laxný prístup sťažovateľky je aj s prihliadnutím na jej podstatnú časť argumentácie, ktorou je spochybňovaný postup okresného súdu pri vykonávaní znaleckého dokazovania (nemožnosť ovplyvniť formulovanie otázok znaleckého dokazovania), o to viac nepochopiteľný.

54. Naproti tomu uplatňovanie procesných práv sťažovateľky a podanie niekoľkých návrhov na tom istom všeobecnom súde nemôže byť bez akýchkoľvek iných konkrétnych skutočností dôvodom na záver, že sťažovateľka svojím správaním prispela k predĺženiu napadnutého konania. Ústavný súd preto konštatuje, že predsedníčkou okresného súdu zdôrazňovaná existencia niekoľkých prebiehajúcich konaní iniciovaných sťažovateľkou je pre posúdenie predmetu tohto konania, a tým aj existenciu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, irelevantná (m. m. IV. ÚS 164/2019). V tejto súvislosti ústavný súd odkazuje aj na argumentáciu sťažovateľky obsiahnutú v bode 31 tohto nálezu, s ktorou sa stotožňuje.

IV.C Postup okresného súdu v napadnutom konaní

55. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Za neefektívnu činnosť, ktorá môže zapríčiniť porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd považuje aj nesprávnu, resp. nesústredenú činnosť všeobecného súdu (m. m. II. ÚS 33/99).

56. Z obsahu predloženého spisu ústavný súd zistil kratšie obdobie nečinnosti okresného súdu, ako aj neefektívnu činnosť, ktorá nevedla k odstráneniu právnej neistoty.

57. Nečinnosť okresného súdu ústavný súd identifikoval v období od podania návrhu sťažovateľkou v júni 2017 až do marca 2018, keď bolo nariadené znalecké dokazovanie. V relevantnom období okresný súd vykonával len jednoduché procesné úkony – vylúčenie časti návrhu na samostatné konanie, ustanovenie kolízneho opatrovníka a určenie termínu pojednávania (k tomu pozri aj argumentáciu sťažovateľky obsiahnutú v bode 28 tohto nálezu).

58. Ako neefektívny hodnotí ústavný súd postup okresného súdu súvisiaci s vykonávaním znaleckého dokazovania. Spis bol okresným súdom predložený súdnemu znalcovi na vypracovanie znaleckého posudku v júni 2018, pričom k jeho vypracovaniu a doručeniu došlo až koncom januára 2019, a to aj napriek tomu, že s prihliadnutím na uznesenie okresného súdu č. k. 25 P 141/2017-140 z 12. marca 2018 bolo povinnosťou súdneho znalca znalecký posudok vypracovať v lehote do 60 dní od prevzatia spisu. Dôvody nedodržania termínu vypracovania znaleckého posudku uvádzané vo vyjadrení predsedníčkou okresného súdu (bod 21 tohto nálezu) ústavný súd nepovažuje za objektívne (pracovná vyťaženosť súdneho znalca a čerpanie dovolenky súdneho znalca), teda za také, ktoré by oprávnene vylučovali zodpovednosť okresného súdu za predĺženie napadnutého konania.

59. Podľa judikatúry ústavného súdu všeobecný súd vzhľadom na jeho povinnosť organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň fyzická osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie, zodpovedá za adekvátne a účelné využitie procesných prostriedkov, ktoré mu na tento účel zákon zveruje aj vo vzťahu k súdnemu znalcovi (m. m. IV. ÚS 31/05). Všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie preto zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02, II. ÚS 500/2015).

60. K argumentácii sťažovateľky o nesústredenosti postupu okresného súdu, ktorý pred nariadením znaleckého dokazovania neexistoval rodinnú situáciu a formulovaním otázok bez účasti účastníkov konania odňal sťažovateľke možnosť účinne sa brániť, ústavný

súd bez potreby bližšie sa zaoberať argumentáciou sťažovateľky v kontexte predmetu konania vo veci ústavnej sťažnosti, ktorým je rozhodovanie vo veci zbytočných prietáhov, zdôrazňuje, že sa stotožňuje s argumentáciou predsedníčky okresného súdu, podľa ktorej v rámci mimosporového konania je vykonávanie dôkazov plne na úvahe súdu tak, aby vo veci konajúci súd zistil skutočný stav veci, a preto aj (ne)súhlas účastníka konania s vykonaním dôkazu nemá oporu v Civilnom mimosporovom poriadku. Pokiaľ sa sťažovateľka aj napriek uvedenému domnieva, že uvedeným postupom (ustanovením súdneho znalca pred prvým pojednávaním a bez vyžiadania otázok pre znalca od účastníkov konania) došlo k porušeniu jej práva na účinnú procesnú obranu (bod 7 tohto nálezu), relevantnú námietku môže vzniesť v rámci príslušných opravných prostriedkov smerujúcich proti meritórnemu rozhodnutiu. Uvedené postačuje pre záver ústavného súdu o tom, že k nesústredenému postupu okresného súdu v tejto súvislosti v kontexte namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nedošlo.

61. Ako neefektívny však ústavný súd hodnotí postup okresného súdu, v rámci ktorého aj napriek tomu, že znalecký posudok bol vypracovaný už v januári 2019, k následnému nariadeniu pojednávania došlo až v novembri 2019 (teda po uplynutí viac ako 10 mesiacov). Uvedený postup okresného súdu ústavný súd hodnotí ako neefektívny pri odstraňovaní právnej neistoty účastníka konania (k tomu pozri aj argumentáciu obsiahnutú v bode 29 tohto nálezu).

62. Ani následný postup okresného súdu nemožno hodnotiť ako sústredený. V období od novembra 2019 do júna 2020 okresný súd nariadil pojednávanie celkovo päťkrát, pričom k reálnemu uskutočneniu pojednávania došlo iba v januári 2020 a v marci 2020. Už len pre úplnosť ústavný súd konštatuje, že pojednávanie nariadené na 13. máj 2020 bolo síce odročené bez prejednávania veci, ale z objektívnych dôvodov zamedzenia šírenia vírusu, a preto postup okresného súdu v uvedenom období nemožno považovať za taký, ktorým by z uvedeného dôvodu došlo k vzniku zbytočných prietáhov.

63. V tejto súvislosti ústavný súd ďalej zdôrazňuje, že pod mimoriadnou starostlivosťou, ktorú má súd venovať konaniu týkajúcemu sa rozhodovania vo veciach

maloletých, nemožno rozumieť priebežné vykonávanie procesných úkonov súdom (v konkrétnych okolnostiach veci nariadovanie pojednávaní), ale osobitnú dôležitosť v tomto type konania nadobúda predovšetkým kvalitatívna stránka týchto úkonov, ktoré by mali efektívne smerovať k transparentnému, jasnému a spravodlivému usporiadaniu pomerov účastníkov konania, keďže záujem dotknutých detí, na ktorý sa má v konaní v prvom rade prihliadať, je mať kontakt s oboma rodičmi, pokiaľ sú riadne výchovne spôsobilí, lebo aj rešpekt k právam iných je jedným z predpokladov riadnej výchovy (m. m. IV. ÚS 595/2018). Procesné úkony okresného súdu sa v období od januára 2020 do júna 2020 zameriavali vo svojej podstate (okrem dvoch reálne uskutočnených pojednávaní) len na opakované úkony vyžiadania aktuálnych príjmov účastníkov konania a rozpis výdavkov na maloletého. Takýto postup okresného súdu v konaní vyžadujúcom si mimoriadnu starostlivosť nemožno hodnotiť ako efektívne smerujúci k odstráneniu právnej neistoty účastníka konania.

64. Za neprimeranú považuje ústavný súd aj lehotu v trvaní 4, resp. 5 mesiacov medzi nariadením pojednávaní a ich uskutočnením (od júla 2019 do novembra 2019 a od júna 2020 do októbra 2020).

V.

Záver

V.A K bodu 1 výrokovej časti nálezu

65. Na základe skutočností uvedených v časti IV tohto nálezu ústavný súd dospel k záveru, že nečinnosťou okresného súdu a jeho nesústredeným postupom bolo v napadnutom konaní porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto rozhodol v súlade s čl. 127 ods. 2 prvou vetou ústavy a § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené v bode 1 výrokovej časti tohto nálezu.

V.B K bodu 2 výrokovvej časti nálezu

66. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

67. Vzhľadom na skutočnosť, že vec sťažovateľky nie je v čase rozhodovania ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti právoplatne skončená ústavný súd v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov (bod 2 výrokovvej časti tohto nálezu).

V.C K bodom 3 a 5 výrokovvej časti nálezu

68. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

69. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

70. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

71. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadostučinenie v sume 3 000 €, ktoré odôvodnila skutočnosťami bližšie uvedenými v bode 12 tohto nálezu.

72. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadostučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

73. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä neefektívnu a nesústredenú činnosť okresného súdu, ako aj jeho nečinnosť, povahu a rozsah práv sťažovateľky, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre sťažovateľku so zdôraznením mimoriadnej citlivosti veci starostlivosti súdu o maloletých, ktorá je predmetom aj tohto konania, a berúc do úvahy skutočnosti uvádzané na ťarchu sťažovateľky, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadostučinenia v sume 500 € (bod 3 výroku tohto nálezu). Ústavný súd okrem už uvedeného zohľadnil tiež správanie samotnej sťažovateľky, ktorým aj ona prispela k predĺženiu konania pred súdom (pozri body 52 a 53 odôvodnenia). Vzhľadom na priznanie finančného zadostučinenia vo výške 500 € oproti sťažovateľkou navrhovanej sume 3 000 € vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

74. Ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadostučinenia aj skutočnosť, že účelom napadnutého konania vedeného okresným súdom z pohľadu sťažovateľky ako navrhovateľky je zosúladienie už existujúceho faktického stavu so stavom právnym, keďže maloletý je vo faktickej osobnej starostlivosti sťažovateľky (k tomu pozri aj bod 2 tohto nálezu).

V.D K bodu 4 výrokovej časti nálezu

75. Podľa § 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania.

75.1 Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

76. Sťažovateľka si uplatnila náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním právnu zástupkyňou v celkovej sume 450,29 €.

77. Ústavný súd priznal právnej zástupkyňi sťažovateľky náhradu trov konania v sume 450,29 € v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom a podanie ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2020 v sume 177 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2020 v sume 10,62 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma náhrady trov konania po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty predstavuje sumu 450,29 €. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výrokovej časti tohto nálezu.

78. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

VI.

79. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. augusta 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu